

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**«TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH
SAMARADORLIGI»**

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami

2023-yil 20-oktabr Chirchiq, O'zbekiston

Chirchiq – 2023

грамматического материала, изучаемого в начальной школе, требует

постановки задач. Из сказанного ясно, что в процессе преподавания русского языка учитель пользуется не одним методом, а их гармоническим сочетанием, ибо практически каждый урок русского языка требует такого сочетания для решения специфических для этого предмета учебно-воспитательных задач. Т. В. Напольнова приводит такой пример познавательных задач: «Определите разницу в значении слова глухой в следующих сочетаниях: глухой человек, глухой всплеск воды, глухой ворот, глухой лес. Подберите еще сочетания с этим словом и объясните их смысл. Что общего во всех этих сочетаниях?» Задачи такого типа, но на более простом языковом материале можно предлагать учащимся третьих классов для самостоятельного их анализа, т. е. для проведения исследования явлений языка, цель которого заключается в том, что дети, осмысливая значение слова, учатся точно применять его.

Высокая эффективность урока зависит и от рационального использования средств наглядности, выбор которых определяется характером учебного материала и дидактическими задачами. Одним из критериев качества уроков русского языка является: индивидуализация обучения, обеспечивающая каждому ученику работу в доступном для него темпе. В условиях классно-урочной системы это трудная, но все-таки разрешимая задача. Известны такие приемы индивидуализации обучения: задания для самостоятельной работы разной трудности (не объема!), повторение пройденного слабыми учащимися путем более сложных, чем при изучении, заданий.

Таким образом конечная степень эффективности урока русского языка во многом определяется и тем, как учитель выполняет различные педагогические правила. К ним относятся: поведение учителя на уроке, степень подготовки средств труда учителя и детей, умение владеть дисциплиной учащихся, разумное использование учебного времени урока (объяснения учителя кратки и ясны; преобладание письменных форм работы и т. п.), соблюдение гигиенических требований к уроку и т. д.

Использованная литература:

1. Дейкина А. Д. Значение уроков лексики и особенности их проведения в малокомплектной школе // Урок русского языка в малокомплектной школе : кн. для учителя / сост. А. Ю. Купалова. М. : Просвещение, 1986. С. 65–76.
2. Леонтьев А. А. Языковая политика, образование, языковое самоопределение личности // Этническое и языковое самосознание : мат-лы конф. М., 1995. С. 90–91.

TARBIYA ISHI PEDAGOGLARINI TAYYORLASH MEXANIZMLARI

Ismoilova D.M

Chirchiq davlat pedagogika universiteti katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada tarbiya ishi pedagoglarini tayyorlash mexanizmlari shaxs xarakterini shakllantirishdagi o'rni masalasiga doir nazariy-metodologik ishlanma yoritilgan.

Tayanch so'zlar: tarbiya, pedagogik, insonparvarlik, ezgulik, bunyodkorlik, g'oya, pragmatizm, sangvinik, xolerik, melanxolik, flegmatik ijtimoiy, metodologiya

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning taklifi va tashabbusi bilan 2021 yilda O'zbekistonning yangi milliy g'oyasi qabul qilindi⁷. Bu yangi milliy g'oyaning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- insonparvarlik;
- ezgulik;
- bunyodkorlik.

Insonparvarlik g'oyasining mazmuni insonni qadrlash, uning sha'nini hurmat qilish, huquqlarini ro'yobga chiqarish va unga munosib hayot sharoitini yaratib berish tashkil etadi. Insonparvarlik g'oyasi ta'lim tizimida bolaparvarlik, bola huquqlarining ustuvorligi va bolaga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshirish bilan ro'yobga chiqadi. Ayni paytda, boshlang'ich sinf o'quvchilarining ongida insonparvarlik g'oyasi shakllantiriladi va ular insonni sevishga hamda hurmat qilishga ko'niktiriladi.

Ezgulik g'oyasining mazmunini "Avesto" kitobimizda belgilanganidek, ezgu niyat, ezgu fikr va ezgu amal tashkil etadi. Bunda ezgu so'zi yaxshilik, yaxshilik va yomonlikni farqlash, imkon qadar yaxshilikka intilish ma'nolarini anglatadi. O'zbekiston pedagogik tajribasida Ezgulik g'oyasi tarbiya jarayonining negizi sifatida qabul qilingan. Shu ma'noda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ongi va axloqida yaxshi niyat, to'g'ri fikrlash va orzu-umidlarni shakllantirish bilan Ezgulik g'oyasi asosida tarbiya jarayoni amalga oshiriladi.

Bunyodkorlik g'oyasining mazmuni har bir kishining erkin va farovon yashashi, jamiyatning demokratik tuzumga ega ekanligi hamda xalqning e'tiqod erkinligi huquqi bilan ta'minlanganligidan iborat. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ongida bunyodkorlik g'oyasi erkinlik, hurlik va mustaqil fikrlikka ko'niktirish bilan singdiriladi.

E'tibor berilsa, O'zbekistonning yangi milliy g'oyasida umuminsoniy g'oyalar va qadriyatlar mujassam bo'lgan. Shu sababli boshlang'ich ta'limda tarbiya jarayonini amalga oshirishda mazkur milliy g'oyaga asoslanish taqozo etiladi.

Rossiyalik rus mutafakkir pedagogi K.D.Ushinskiy "Ijtimoiy tarbiyada xalq ruhi haqida" nomli asarida XIX asrda Yevropaning quyidagi xalqlarida mavjud bo'lgan va hozir ham yashovchan bo'lib kelayotgan quyidagi milliy g'oyalarning tarbiyadagi ahamiyatini alohida ta'kidlab ko'rsatadi:

- 1) Germaniyada ta'lim tizimidagi tarbiya jarayonida haqgo'ylik milliy g'oyasiga asoslanishi;
- 2) Angliyada har bir shaxsni oliyjanoblik ko'nikmasi bilan tarbiyalash milliy g'oyasiga asoslanishi;
- 3) Fransiyada ma'rifatparvarlik milliy g'oyasiga asoslanishi;
- 4) AQShda pragmatizm, ya'ni hayotiy haqiqatlarga asosan milliy tarbiyani amalga oshirishi;
- 5) Italiyada dunyo xalqlarini hurmat qilish milliy g'oyasiga asosan tarbiya jarayonini amalga oshirishi tahlil qilib berilgan.

Shu jihatdan O'zbekistonning yangi milliy g'oyasi tarbiya jarayonining jahon Pedagogikasi tajribasi asosida amalga oshiriladi.

O'zbekistonning yangi milliy g'oyasi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilari yangi avlod vakillari sifatida tarbiyalanadi. Bu tarbiyaning mexanizmlari quyidagicha, boshlang'ich sinf o'quvchilari:

- 1) *ongida* – insonparvarlik g'oyasining ustuvor bo'lishi;
- 2) *axloqida* – ezgulik fazilatlarining tarkib topishi;
- 3) *dunyoqarashida* – bunyodkorlik g'oyalarining shakllanishi.

E'tibor berilsa, milliy g'oya asoslari boshlang'ich sinf o'quvchilarining ongini, axloqini va dunyoqarashini to'g'ri shakllantirishga asoslanadi. Shu sababli 7-11 yoshli shaxslarning milliy g'oya asosida tarbiyalash boshlang'ich ta'lim o'quv fanlari va ayniqsa, "Tarbiya" fanini o'qitish jarayonida amalga oshiriladi. Mamlakatimizda ilk bor nashr etilgan boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun mo'ljallangan "Tarbiya" fani darsliklarida aynan milliy g'oyaning asosiy tamoyillariga tayanilgan.

⁷ Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning asosiy poydevoridir. – Toshkent, 2021

Bizning yondashuvimizga ko'ra, milliy g'oya asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining xarakteri ham shakllantirilishi kerak. Bunda pedagogik psixologiyada qabul qilingan temperamentlarni milliy g'oya asosida shakllantirishga asosiy e'tibor qaratilishi kerak. Bu temperamentlar quyidagilardir:

- sangvinik (bosiqlik);
- xolerik (jo'shqin);
- melanxolik (tashvishsizlik);
- flegmatik (oqibatlilik).

Bu temperamentlarning shaxs hayotida muhim o'rin mavjud. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilarining xarakterini shakllantirishda milliy g'oya asosida aynan ana shu temperamentlarning imkoniyatlariga tayanish kutilgan samarani beradi.

Jahon Pedagogika fani tajribasida shaxsning xarakterini shakllantirishga doir juda ko'p tajribalar bor. Shulardan biri aniq milliy g'oya asosida shakllantirishdir. Mamlakatimizda qabul qilingan milliy g'oyamizning shaxs xarakterini shakllantirishdagi o'rni masalasiga doir nazariy-metodologik ishlanmalar yaratish taqozo etiladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy g'oya asosida tarbiyalash tarbiya jarayonining negizini tashkil etadi. Ammo asosiy masala o'quvchilarning tarbiyalanganlik darajasini aniqlash bilan bog'liqdir. Chunki bugungi o'quvchi Internet vositasida juda ko'p va keng axborotlar olamida yashamoqda. Bu axborotlarning nisbatan ko'pchiligi haqqoniylikdan yiroqligi ma'lum. Masalan, Internet tarmoqlarida vahshiylik, hudbinlik va o'zni unutishga da'vat qiluvchi multimediyaxborotlari bor. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy g'oya asosida tarbiyalanganligini aniqlash indikatorlari shakllantirilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik – milliy g'oyamizning asosiy poydevoridir. – Toshkent, 2020
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 6 iyuldagi 422-sonli "Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida "Tarbiya" fanini bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. //www.ziynet.uz
3. Маънавият: асосий тушунчалар изоҳли луғати. – Тошкент, 2009
4. Ismoilova D.M. K.D.Ushinskiyning pedagogik merosini o'qitishda interfaol metodlar. // Xalq ta'limi lmiy-metodik jurnal, - Toshkent, 2022. № 2. B.44-46
5. Ismoilova D. O'quvchilarni tarbiya ishi pedagogi kasbiga yo'naltirish mexanizmlari // Muғallim хэм ўзликсиз билимлендирий. – Nukus, 2021. - № 4/1.- B. 43-46.
6. Ismoilova D., Mahkamov U. Tarbiya yuksak ma'naviyat beshigi // Uzluksiz ta'lim. Toshkent, - 2021. - №2. B. 59-62.

ХАЛҚ ОҒЗАКИ ИЖОДИ НАМУНАЛАРИНИ ДИФФЕРЕНЦИАЛ АДАБИЙ ТАЪЛИМДА ЎРГАНИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ (ХАЛҚ ДОСТОНЛАРИ МИСОЛИДА)

Шерматова Умида Сапаевна

Чирчиқ давлат педагогика университети

Ўзбек адабиётшунослиги кафедраси в.б. доценти

Аннотация: Ушбу мақолада халқ оғзаки ижоди намуналарини ўқитишда ўқувчиларнинг креатив тафаккурини технологиялар асосида ривожлантириш баён этилган.

Калит сўзлар: фольклор, халқ оғзаки ижоди, достон, метод, дарслик.

Замонавий мактабда адабий таълимнинг мақсадларидан бири ўқувчиларни сўз санъати билан таништиришдир. Бу умумий ва китобхонлик маданиятини тарбиялашга, мактаб ўқувчиларининг мулоқот қобилиятларини ривожлантиришга ёрдам беради. Бу борада фольклорнинг ўрни катта

MASOFAVIY TA'LIMNING ISTIQBOLLI TEXNOLOGIYALARI	
Ochilov Fariddun Izatulloevich O'QUVCHILAR TABIIY-ILMIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA MASOFAVIY TA'LIMDAN FOYDALANISH METODIKASI	335
Tojixon Sabitova MASOFAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH (XALQ DOSTONLARI MISOLIDA)	337
Sobirova Maxliyo G'ayrat qizi PROSPECTIVE TECHNOLOGIES OF DISTANCE EDUCATION	341
Abdullayeva Maftuna Odiljon qizi RAQAMLI RESURLAR ASOSIDA ADABIYOT DARSLARINI O'QITISH USULLARI	343
Baxtiyorova Sevinch Elyor qizi BO'LAJAK TARJIMON-O'QITUVCHILARNI TAYYORLASHDA KLASSTER TIZIMINING O'RNI	345
Jabborova Onaxon Mannapovna BOSHLANG'ICH TA'LIMDA "RAQAMLI PEDAGOGIKA" IMKONIYATLARI	350
Mamatova Aziza Maxamatdjonovna BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA AXLOQIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING RAQAMLI TEXNOLOGIK ZARURIYATI	352
Mardonov Shukurullo Qo'ldoshevich Jabborova Onaxon Mannapovna "RAQAMLI PEDAGOGIKA" FANINING NAZARIY MASALALARI	355
Sayliyeva Mashkura Muxtor qizi RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING IJODIY KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISH.	357
Gulmira Rifovna Tojiboyeva RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TA'LIM TRANSFORMATSIYASI	359
Umarova Zuxra Abduraxmanovna PEDAGOGIK KONFLIKTLARNI BARTARAF ETISHDA "RAQAMLI PEDAGOGIKA"NING IMKONIYATLARI	363
Usmonova Qumriniso Saidaliyevna Baxtiyorova Sevara Elyor qizi BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA RAQAMLI PEDAGOGIK TA'LIMNING AHAMIYATI	365
Kuchkinov Abdumalik Yuldashovich, BOSHLANG'ICH TA'LIM YO'NALISHI TALABALARIDA RAQAMLI TA'LIM ORQALI EKOPEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANISHIDA Eko-STEAM YONDASHUVNING IMKONIYATLARI	370
Sayidova Muxtaram Xamidullayevna MASOFAVIY TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	373
Muxammadiyev Qaxramon Sodiqovich UZLUKSIZ TA'LIM MAZMUNINING FAN TARMOQLARI BILAN UYG'UNLASHISHIDA TEXNOLOGIK XARITALARINING O'RNI	376
Tilavova Sayora Bekmuratovna BOSHLANG'ICH TA'LIMDA RAQAMLI PEDAGOGIKA ORQALI BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING EKOLOGIK KOMPETENTLIGINI STEAM YONDASHUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	379
Arifova Muxlisa Uktamovna UMUMIY O'RTA TA'LIMDA MOBIL ILOVALARDAN FOYDALANIB MATEMATIKANI O'QITISH METODIKASI	382
Badalova Barno O'ZBEKISTONDA MILLATLARARO TOTUVLIK VA DINIY BAG'RIKENGLIKNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	384
Xamidov Jamshid Abdisamiyevich BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING IJODKORLIK QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	386
Xalmuxamedova Maxbuba Aslanovna TEXNOLOGIK TA'LIM TALABALARINI KASBIY KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISHGA AKSEOLOGIK YONDASHUV	389
Mamirova Jasmina Ne'matulla qizi BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA TANQIDIY FIKRLASH QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARI	391
Юлдашева Т.А. Нормирзаев С. Юлдашев О. СТРОЕНИЕ РУССКОГО СЛОВА. СПОСОБЫ ОБРАЗОВАНИЯ СЛОВ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ	393
Qayumov Javohir Sodiqxo'ja o'g'li "MUSIQA MADANIYATI" DARSLARI JARAYONIDA BOLALAR OVOZINI RIVOJLANTIRISH ORQALI XONANDALIK ASARLARINI O'RGATISH USULLARI	396
Arzimova Sayora Nagmet qizi O'QUVCHILARDA IJODIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI	399
Юсупова Ш.О. РОЛЬ ВОСПИТАНИЯ КУЛЬТУРЫ МЕЖНАЦИОНАЛЬНОГО ОБЩЕНИЯ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ОБЩЕСТВЕННОГО СОГЛАСИЯ	402
Халилова Махфуза Махмаджоновна КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД В ПОДГОТОВКЕ МУЗЫКАНТА	404
Мирзорахимов Ойбек Кахрамонович СПЕЦИФИКА УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА	407
Ismoilova D.M TARBIYA ISHI PEDAGOGLARINI TAYYORLASH MEXANIZMLARI	408
Шерматова Умида Сапаевна ХАЛҚ ОҒЗАКИ ИЖОДИ НАМУНАЛАРИНИ ДИФФЕРЕНЦИАЛ АДАБИЙ ТАЪЛИМДА ЎРГАНИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ (ХАЛҚ ДОСТОНЛАРИ МИСОЛИДА)	410
Маткаримова Сайёра Шавкатбек кизи ТОПШИРИҚЛАР ВОСИТАСИДА ЎҚУВЧИЛАРНИНГ КРЕАТИВ ФИКРЛАШИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ	413